

והד"מ עליו כי בחתי' דבריו כי מזה לשמוע אל דברי צ"י צפירושו ע"ש. עוד זה דמה שהביא הד"מ מדברי הר"מ, לע"ד ודאי גם כצ"י לא נעלמו ממנו דברי הר"ם שהרי הוא עליו הביאם בסו"ס ל"א. אלא שהוא מפרשם גם הם על הכיסוי העליון ובהם הוא דקאמר שזו מדת חסידות. דהא קמן בהדיא בהא דס"ח מ"פ כצ"י הביא דאמר ליה אימיה לרנצ"י כפי רישך וכו' בהכי. ודכוותה הביא דמיימי הר"ם מדאמר תיחי לי וכו' דבהדי הדדי מיתנו צדוק שבת. כללע"ד כעת. שו"ר למרן דצ"י ר"ם מ"ן דמשמ"ל דברי הר"ם כפשטן, אלא דאיכו לא נקוט כוותיה. ואולי עפ"ד הזכר צ"מ שזכר שם צמוסגר ע"ש. ועי' להצרכי והמחצ"ר סי' צ' בצורך, ולע"ד דברי מהר"י עייאש נכונים להסכים דעת מרן בש"ע לדבריו צ"י.

סימן כד

יום י"ד סיון התש"ך.

אודות האיסורים המחכרים בש"ע א"ח סי' ל"א ס"ג שלא להוציא אזכרה מפיו צראש מגולה, ושלא ליכנס לביכ"ג בגילוי הראש ע"ש. פשוט אכלנו צחונם וצבצבא וכל מחצות החנונים, שאין חילוק באיסורים הללו בין אנשים לנשים או בחולות, וכן בצרכת העצילה, בין צבצבא ובין צחונם, הנשים שיוצאות לבדן אין מצרכות רק בכיסוי הראש בדרך המים. אלא שההמוניות מכסות ראשן בידיהן עלמן. כמו שרואים שגנה זו גם צאנשים הצורים. אבל ההכמנויות שבהן מכסות ראשן בידי חצרותיהן העומדות עליהן. אבל בדרך כלל, כגון יודעות שאין לבדן בגילוי הראש. וכ"כ כי חסד לאלפים סי' צ' אות ח' וז"ל אסור להצביר השם בגילוי ראש. וכיסוי בידי לא מהני אלא ביד חצירו ולריכות ליחיד צזה הנשים העובדות לענין צרכת העצילה ע"כ. וכ"כ עוד צסי ר"ן אות ד' ע"ש, ומ"ש כי בן איש חי שנה שניה פ' שמיני דין י"ט גבי עצילה, וז"ל ועוד להניח סודר על ראשה בשעת הצרכה ומסירה אותו הצרכה מעליה אחר הצרכה. ע"כ. דמשמע דמן הדין אין להקפיד על זה, נ"ר דהיינו דוקא בשעת עצילה דע' האיסור להוציא אזכרה בגילוי הראש מצ"י צבצבא סי' י"ד משום קלות ראש כלפי שמיא דמדבר שם המקום צ"ה שלא צאומה וציראח ע"ש. וא"כ בשעת עצילה כיון דלתקוני עצילה קא חתי ליכא קלות ראש. וכיוצא בצבצבא זו תמלא להראש ז"ל צפ"ג דצרכות גבי ערות קטן והוצא צצ"י סו"ס ע"ה וצאחרונים ע"ש. וז"ל עוד דכיון דמעיק' הוא מתלוקת אס מותר לבדן בגילוי הראש וכמצי' צצ"י סי' ל"א, חט"ג דלענין דינא קיי"ל במאן דאמר, מ"מ בשעת עצילה דעתו שיש לסמוך על מאן דמתיר. ורק עוב וכו'. אבל כי חסד לאלפים ה"ל ג"ר שגם בשעת עצילה אוסר מן הדין. ושמה לא ראהו הרב בן איש חי ואילו ראהו היה מודה לו שדרכו בצמח מקומות לסמוך עליו. או י"ל שאין כי בן איש חי מקיל מה' חסד לאלפים, אלא אדרבא הוא מחמיר ממנו. דהא לא קאמר ועוד לבסות ראשה בשעת הצרכה, דנידוק מיה דמן הדין יכולה לבדן בגילוי הראש. אלא קאמר ועוד להניח סודר וכו', דהיינו שהן נוהגות לבסות בידי חצרותיהן וכמו שהוא בינינו וכמ"ש כי חסד לאלפים ה"ל. וכו' אימר דכיסוי סודר עדיף מכיסוי היד לכבוד שמים. וזה ג"ל יותר עיקר צבונתו. ועכ"פ לכל הדידים, ודאי צעלמא שפיר מודה שאסורות הנשים מן הדין לבדן בגילוי הראש.

ושמעתי שצמקומות אחרים נוהגים שהצבונות מצרכות ומתפללות בגילוי הראש. ואני חמיה דמה שחילקו צסי ע"ה סי' צ' צין צחולה לנשואה גבי שער הראש, היינו דצבונתה לא חשיב ערוה ומותר לקרות כנגדו. אבל הרי גם צאיש אין שער הראש ערוה ומותר לקרות כנגדו, ואפ"ה אסור להוציא אזכרה מפיו וליכנס לביכ"ג. והע' מחמת קלות ראש וכמ"ל בשם התה"ד ולא משום ערוה. וא"כ מה מקום להקל צזה לצחולות. ושמעתי שהציאו ראי' להחיר ממ"ש צש"ע ר"ן סי' ע"ה סי' צ' (אחר שבי

כחצו ארבעים יכנו ואחו רצון וצלוו חדא. והק' הראשונים דהבא מ"ש דכבוד ת"ח עדיף ואלו צמק"א צש"ס אמרו [קידושין דף ל"ג:] אס מפני לומדיה עומדין מפניה לא כ"ש. [עין להר"ן בהלכות צקידושין שם]. ואמרתיו להאי' הני' כי צענויותי ג"ל יישוב פשוט צזה כי ל' עמידה נמלא לשתי משמעיות. א' כפשוטו עמידה על הרגלים כמ"ש ועמדו רגליו ציום הכוא. והב' ל' שתיקה כמ"ש כי עמדו לא ענו עוד. [וע' סוטה דע"ל ע"ה]. וא"כ י"ל דודאי כבוד תורה עדיף אלא דצמקוס שאמרו אס מפני לומדיה עומדין וכו' מייירי צעמידה ממש על הרגלים. וצמקוס שאמרו הני צבנאי עפשא' דקיימי מקמי ספרא דאורייתא, הכוונה היא על השתיקה. שדרך ההמון כשמרואים להם איזה דבר צספר מפורש, אז שותקים ומקצבים צרלון עוב ואין מתנגדים כלל. אך כשאומר להם איזה ת"ח שהדין כך לא ישמעו לקולו ויהיו כאיש לא שומע עד אשר יראה להם הדין ההוא צספר. ולפי האמת הם עושים כי הספר מלד עלמו הוא דומם ולריך ת"ח לצאר דבריו ולהוציא ממנו האמת לאמתו. כי ההמוני הפשוט אס ילמוד מעלמו מתוך הספר ויכל להכשל ולשגות כמה שגות צאין מצי. והכסיון יוכיח פעמים אין מספר. אס מלד שלפעמים יש ע"ס צספר ומי ירגיש צו אס לא הת"ח הרגיל צסגנון הלשון. ואפילו אין ע"ס, פעמים רבות ישגה ההמוני בהפסק הדברים ויאסור את המותר ויתיר את האסור. ואפ"י לא ישגה צזה, לפעמים דקשה צספר עלמו מדיוקא אדיוקא ולריך לצאר דבריו, או לפעמים שהספר עלמו סותר מניה וציה ממקוס למקוס אחר ולריך לעשות איקומתא צדבר, או שהוא עלמו חזר צו צהשמעות, או שחלקו עליו הצאים אחריו, או שיש איזה חילוק מהגדון הצא לפניו לדברי הספר, וכהנה וכהנה מאלות לדדים ואופנים של מצשולות ותקלות הצחונות לפני ההמון הוצא לעמוד צעלמו ולהורות מתוך הספר כסומא צארצבה. ולריך איפוא אומן מיוחד ומצבד ומומחה אשר ניסה צאלה ויודע איך לצאר הסולת, כמו צכל מיני הצומנויות צעולם שלא יתכן להכנים עלמו צהם איש פשוט כי ודאי יקלקל ולא יתקן. וכ"כ צדברים העומדים צרומו של עלום. וזהו שאמר צנמי הני צבנאי עפשא' דקיימי מקמי ספרא דאורייתא דהיינו שעומדים ושותקים מלפני ספר של תורה שכתוב צו הדין ולא קיימי מקמי לוצבא דרצון, שאס יגיד להם ת"ח איזה דין אין שומעים לקולו. ולפי האמת עושים הם שצריכים לשמוע לו שהוא יודע לצאר הדינים מתוך הספרים יותר מהם. ומציא הש"ס דוגמא שאין ההמוני יכול להבין מעלמו מתוך הספר, מדיון המלקות שכתוב צחורה להדיא מפורש ארבעים יכנו וכל מי שיפתח הס"ת יפסוק הדין צלל צטוח גמור להכיתו ארבעים ולא יעלה על לבו שום ספק או ל' אחר צדבר. ואחו רצון וצלוו חדא. וציתכן דרצון עוצרים על ד"ת? אלא שהם הבינו הכתוב יותר מהם ע"פ כללים מיוחדים וי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם. וזה לצית שכמו שצריך צכל דבר ודבר א' מיוחד לצאותו דבר, כן וכ"כ צצבנת הספר. וצכן, גמרתיו דברי להאי' הני' לאמר, כי אני יודע צו שהוא חפץ להראות לו הדין של הכיסוי דק שעל הראש צספר. ויאמר, כן. ואמרתיו לו שכלנו יודעים שאנו הולכים אחר מרן. ואס יכיה צידינו שור שזה כמה אלפים ומרן יאמר שהוא ערפה חויבך צבולים הימנו צרלון עוב. ויאמר כן. ואמרתיו לו א"כ איפוא צה עמי. וחויבך הלבנו לחדר הספרים ולקחתיו העור וצ"י א"ח. ופתחתיו לו צצ"י סי' ח' וקרייתיו לו הלשון של ומכסה ראשו וכו'. והעולה משם דמרן מ"פ כוח העור שבי ומכסה ראשו שלא יהא צגלוי הראש, לאו היינו צגלוי הראש ממש. אלא שלא יהא צגלוי ראש מצודר או עלית שדרך ליתן על כיסוי התחתון שצראש ע"ש. ונמלנו למדיו דכיסוי התחתון לחוד אכתי מיקרי צגלוי הראש לצני התפלה, עד שיכסה ראשו צסודר או עלית. ולנצי דידן הכובע הוא לנו צמקוס הסודר הזה. וחויבך צחבהל האי' הני' צראותו שאין אני מדבר מלצי רק מיסודו של מרן. ומאלות היום ראייתו מהר צזה. וצאמת הגם דהד"מ שם כי לפי דברי העור כפשוטו ע"ש, מ"מ מלצד דאין צחר מרן גרורו,

איש

ח"א א"ח סימן כ"ד

מצליח

בס"א ע"פ פתח בלשון ערוה וכו') ח"א. וכ"ז להנשים, אבל האשה
עומתה אפי' היא ערומה מותרת לקרות ולהתפלל אם היא יושבת
שליש שלמטה גרמין וכו' (והוא מדברי מור"ם בהגה שם
ס"א) ע"ש. ורואים להבין פה ערומה, ג"כ בגילוי הראש. ומוכחים
מה שיש חילוק בין אשה לאיש. ועמדה הסליחה דבאמת הפרי"ח
בס"א לא אחר ש' מסתבחה כמאן דמחיר להוליא אצורה בראש
מגולה, וכביא כמה ראיות, מכללם הביא הא דתנן האשה יושבת
וקולה לה חלטה ערומה וכו'. וסוים ומדקאמר בכל בני ערום
סתם מש' ודאי דגם ראשו ערום דל"ל ה"ל לפרוש וכו' ע"ש.
נמא דהך ראייה דאשה שהביאו להוכיח ממנה שיש חילוק בין
איש לאשה, הביאה הפרי"ח להוכיח ממנה כמאן דמחיר לגמרי.
מכלל דס"ל שאין חילוק לדברי האוסר בין אשה לאיש. וכי תימא
דכ"י איכו ס"ל שאין חילוק, מיהו אן דידן ליישב דעת האוסר
נימא שיש חילוק. וז"ל שלא ראייה זו בלבד הביא הפרי"ח אלא
עוד רבות ראיות משני זו הביא שם דקאי באיש. ואם כן כש
שנוכחה לדחוק בראיות ראיות למאן דאוסר, שאין ערום אלא גופו
ולא ראשו וכמ"ש הפמ"ג בל"א שם סק"ג ע"ש. כך י"ל גם
בראייה זו דאשה. ובפרי"ח שם אחר כל אותם הראיות מסיק,
ומיהו יש להתמיר בדברי האוסר ע"ש. והיינו ודאי בין באיש
ובין באשה וכדמוכח מדבריו עמנו שאין חילוק בזה למאן דאוסר
ובאומר. וכן מוכח מחש' התה"ד ס"י וי"ד ה"ל ש' להוכיח
דבוצעים קלועים מקש חשיבי כיסוי לראש להתפלל בהם או
להזכיר ברכה בשם מודאי צפרק המדיר גבי גילוי ראש דאשה,
דמדאורייתא צקלה על ראשה שריא ואפילו צרכי' וכו' ואע"פ
שהכל חלול בכמה מקומות וכו'. וסוים ח"א, ואע"ג דבל"א יש
חילוק בין גילוי הראש דהאם להכח, דאמרי' האם דבאלה האשה
א"ן שום כיסוי. וגילוי הראש לענין ברכה, קפידא אפי' צניעות
וכו' ע"ש. משמע דגילוי הראש לענין ברכה איחא נמי באשה. אלא
דכחם לאו לענין ברכה. דל"ל הול"ל וגילוי הראש באיש לענין
ברכה וכו', ומדקאמר לענין ברכה סתמא, משמע דהיינו אפילו
באשה דקאי עליה. וכ"ש שמעמנו ש' שם מש' קלות ראש כלפי
שמיא וכו', ויאל צרור שאין שום חילוק בזה בנשים ובחולות
ובדכתי' (ומ"ש בכתביו סוס"י ר"ג, כבר תרין יתבי המכח"ר
ח"א ס"י ב' צד"ה ואף ע"ש). וכן מוכחים לע"ד דברי מרן
ש"ע ס"י ר"ו ס"ג ש' ח"א. ולא יצרך ערום וכו'. בל"א באיש
אבל אשה יושבת וכו' ואפי' אינו ערום אם לבו רואה את הערובה
או שראשו מגולה אסור לצרך ע"ש. ומדחילק צרישא בין אשה
לאשה, ויבסיף גבי ראשו מגולה ב' סתם, מש' שאין חילוק בזה
בין איש לאשה. ובאמת עמל הוא צעני להאריך בזה. וכבר הביאנו
דברי החס"ל מפורשים ש' וצריכות לחרה בזה הנשים וכו'. ודברי
הב"ח לעיל ש' ב' וטוב וכו', ויישבנו לעיל צפנים שונים בס"ד.
ואמנם אם השמועה אמת, שבמקומות אחרים נוכחות הבחולות
וכו', אין זאת לע"ד כי אם שהם פוסקים כמאן דמחיר
לצרך בגילוי הראש. ונגררו אחר מהרש"ל בחש' ס"י ע"ג ש' **להוכיח**
כן ממד"ר וכו' וכן הפרי"ח ה"ל ה"כ זו. ועי' באחרונים
ס"י ב' שהאריכו בזה ע"ש. ומי"מ אוסרים להנשים אפילו בלא
אצורה מעי' ובחוקותיהם לא חלכו וכמ"ש הע"ז ס"י ה' וס"י ס"א
ע"ש. וכן לנשים נזהרים אלאם לגלה השער לגמרי עפ"י המג"א
ס"י ע"ג סק"ד בשם הזכר שהתמיר מאד שלא יראה שום שער
מן הראש ע"ש. אבל לבחולות נאשר אלאם ההיתר בין לגלות השער
ובין להתפלל ולצרך. אבל אלאנו חלילה להתיר בזה כלל מכמה
טעמי, חדא דאין דידן צחר מתן גרידן ש' כמאן דאוסר מן הדיון
להוליא אצורה בראש מגולה. ואע"ג דבס"י לא ס"ג כ"כ בשם
י"א, לאו משום דלא ס"ל, דהא בדיא צב"י שם ב' דהכי נקטי
וכ"כ עוד צב"י ס"י קפ"ג צד"ה ועיטוף וצ"ע ס"י ר"ו ס"ג
ה"ל בסתם ע"ש. ולמאן דאוסר כבר הוכחנו בס"ד בכמה ראיות
שאין חילוק בין אנשים לנשים ובחולות. ועוד אפי' אם יזויר שדקן
מן הדיון במקומות אחרים להתיר לבחולות, מי"מ במקומו איסור
גדול הוא להתיר בזה, ולא גרע מדברים המותרים ואחרים

נהגו בהם איסור דפליגי בראיות דביו"ד ס"י רי"ד או שרי
ע"י פתח וחרטה ע"ש, אבל בלא פתח וחרטה מיהא לביע
אסור. ובספק נמי אם מחמת טעיה או מחמת סיוג אסור
ובמ"ש הפרי"ח ח"א ס"י תל"ו צד"ה מנהגי איסור סעיף ג' בשם
הרשב"א ע"ש. ושמא גם בזה הנהגו קדמונינו לאסור משום
סיוג. וע"ש להפרי"ח שם בסעיף ה' דגם למאן דשרי ע"י פתח
וחרטה, דוקא כשכל העיר או רובה מתחרטים מלכותו מנהג ע"ש.
ואנחנו חלילה לנו להתחרט, דאדרבא לדעתנו אנו מן הדיון אסור
וכמו שהוכחנו בס"ד. ועוד דבר כ' מרן ביו"ד ס"י רמ"ב ס"י
שאסור להם להתיר דבר התמיה לרצום. ואע"פ ש' הש"ך שם
שאם מראה פנים או מביא ראיות מותר ע"ש, הנה כאן אין שום
פנים, דאדרבא כיון שגם באיש שאין שער הראש ערוה אפי"ה
נקטי' שאסור להוליא אצורה משני מן הדיון, אין מקום לחלק
בנשים ובחולות ובמ"ש. וגם אדרבא יש ראיות להפך, אם מדברי
הפרי"ח, ואם מדברי חש' התה"ד, ואם מדברי מרן צ"ע סימן
ר"ו ס"ג, ואם מדברי ה' חסד לאלפים להדיא ובמ"ש. והנה
בהדשים האחרונים בלא לי כמה יחידים בזה"ל כמתמיהים, היאך
היתה בזה להתפלל בחולות בגילוי הראש. וכן בהג השבועות
החולק ראו הנשים צביכ"ג שחים ושלם בחולות עושות כן,
ותשפוממנה מאד על המחזה. וכן שוב צוים יו"ד סיון הנכחי
בהזמנה לשבע ברכות, פגעו צי אחרי יחידים שם חורקים שן על
הדבר הזה. באופן שאין לך דבר התמיה לרצום גדול מה אלאנו.
ואי"כ ראו לכל ת"ח ויר"ש לצרור מלהתיר בזה, אפי' אם לכשהוא
לעצמו יראה לו אחרי סמך של קולא. כ"ש שלפי האמת האיסור
בזה במקומו מיוסד על הדיון ועל האמת ואין מקום לנשות ימין
ושמאל, כאשר הוכחנו צב"ד מפי סופרים ומפי ספרים. וד"ב.
כתבתי זה לדרישת ידיו בננו זה מחזיר הרבנות הראשית שליט"א.
[הכ"ז הוא הרב ר' חיים אלויד י"ו (כעת צפתה תקיח), אחד
מתלמידיו של אהמ"ג המח' ז"ל].

הנעיר ע"ה מצליח בל"א ר' רפאל מאוז סילע"א.
מילואים. צוים ער"ח תמוז התש"ך, בל לביתנו רב אחד ממאורקו
י"ו, ואמר לי לפי תומנו שאין איסור לבנות להתפלל
ולצרך בגילוי הראש. וכששמע כל הכתוב למעלה, נתפעל ונהרגש
מאד ועיפח על פניו, ואמר שהוא זוכר היטב שכך היה המנהג
לפנים במאורקו שהבנות מנסות ראשן בצרכה וחפלה. ורק אח"כ
הושפעו מאנשי חוג שצאו להם, וחשבו שזוהי חומרא יתרה. וגם
פה כאשר ראה הבנות צויות מצי"ת נחרות מאד לבסות ראשן
בצוה"ה ציכ"ג, חש צד צדד חסידות. והנה עתה הוא רואה
שנזהרים ומנהגנו תורה שלמה היא. עכ"ד. ומה יראו יקחו מוסר,
כל הרואים וכל השומעים, לשמור תמיד על המסורת בכל מה
דאפשר, בכל דבר ודבר כמסורות נעוטים. וד"ב לחכמים וליודעים.
ולענין מה שאמרתי למעלה שנהגים אלאם לגלל לנשים השער
לגמרי עפ"י הזכר וכו', כלומר אבל לא אלאנו, היינו דאין נקטי'
כמ"ש מהר"ם אלשקר ס"י ל"ה להחזיק בכל עוז במנהגנו וצוית
כברוכים נגד האוסרים. והשיב גם על הראיה מה' הזכר ע"ש.
וכ"ן דעת מרן צב"י ס"י ע"ה שה"ד הרשב"א והרא"ב דשערה
מחזן ללמטה שאינו מחככה שרי, ופסקו מור"ם בהגה שם ס"ב.
והוא נכלל צ"ל מתן צ"ע שם ש' שער של אשה שדרכה לבסותו
וכו' ע"ש, ואלו היו דברי הזכר הפך זה לא הוה שחק מנייבו
מתן דשמעתיה צפומיה בכל הב"י. והמ"א סק"ד שרמז להזכיר
על חש' מהר"ם אלשקר, לפי שלא ראה חש' במקומה שכבר
נרגש מה, רק ראה מה שהעתיק הכנה"ג בשמו וכידוע. וע"ע
להבה"ח ס"ק ח"י ע"ש. ומכלל חדא תרתי שאחר שנהגים אלאם
איסור בכל השער, הוכרחו להשתמש בקולת הש"ג צפאה נכרית
שפסקה מור"ם בהגה שם וידוע מה שזוהי ע"י ככרובית רב א'
שהוצא צ"ל באר שבע ס"י י"ח דף ל"ג ע"א ואל"ך באורך ובהמ"ח
מסכים עמו ע"ש. והגם דהמ"א סק"ה ב' שדברי הצ"ח דחויים
וכן שאר אחרונים תפסו כהש"ג ע"ש, אין דידן לא נהגי בקולא
זי כלל. ורק העבריינות הסודרות מעט תאכלנה רועז ומורי' להו

הצחתי בקולא זו והלואי ישמעו. אך לא לשאר גוים הכשרות. וכבר
 בא חכם היעצ"ן במר וקציעה והתרים כלפי המג"א צוה. ועיין
 להבדל"י סי' ש"ג סק"ב וצמחצ"ר כ"א ע"ש. אלא שהמייק אוסר
 בגילוי הראש גם לצחלות ופי' פי' אחר דין הצחלות עיין שם.
 וכמזומה שאין לו חזר צוה בשום מקום. (וע' לה' משאת משה
 ח"ב אה"ע סי' ז'). והנה מאחר שאין ההיתר דפאה נכרית
 משורסם אללנו, ממילא יש צו במקומנו גם משום מראית העין
 וז"ה צ"מ. כאשר היה מעשה שצאו בני מאורקו שלמדו במקומות
 אחרים כמנהגיהם. ולעזו עליהם פה כל רואיהם, היאך זאת
 אשה בשם חרדית מכונית, ויואלת ואוכלת ומצרכת בגילוי הראש,
 עד שגיליתי און צעלה. והכי יתן אל לבו בכל כיו"ב.

סימן כו

יום ט' סיון התש"ח.

לחבר עיר מוכנין יע"א (בהסכמת הרב הראשי כמח"ר דוד בן
 בארון זצ"ל, שנמסרו לו וחתם בהם).

אודות האיש יוסף הכהן המתייחד עם האשה פריחה. הנה לפ"ד
 כת"ר שניהם האיש והאשה מודים שהיא גרושה וכן
 חקרו פה מר' מאיר זב"ח יל"ו [זצ"ל] והעיד לפנינו שהוא יודע
 שהיא גרושה. ובכן הרי הדין מפ"י צ"ע א"ה סי' קכ"ח סי"מ
 ח"ל, כהן שנשא גרושה לא ישא כפיו ואין נוהגין צו קדושה אפי'
 לקרות בחורה ראשון וכו' ע"ש. ודעת הבי"מ שהצ"ח הכה"ה שם
 חות' רל"ז והסכים עמו דאפי' אם עלה ירד ע"ש. ובג"ד נמי לפ"ד
 כת"ר, הכהן על"מ פעם אומר שהיא אשתו וכבר שו"א אנפשיה
 חתיכה דאיסורא. ואפי' נאמין לדבריו האחרים, שאומר פעם
 אחרת שאינה אשתו רק שמחטפל בה וכו'. מי זוער שמלקין על
 היחוד וכמצי' בזה"ע סימן כ"ב. וכ"ש זה שהוא עומד בקביעות
 ואין אפשרותם לעריות. באופן שאין ספק בדבר שאם לא ישמע
 לקול מורים להוציאה וידור הנאה עד"ר וכו' כמ"ש מן צ"ע
 ח"ה הג' ע"ש, לא תיחזקו עוד לקרות בחורה ראשון ולישא
 כפיו.

סימן כז

יום אסרו חג דפסח התש"ט.

להח"ש ר' אהרן המכונה סעודה בוכ'ריץ יצ"ו. ע"ת טוור
 יע"א (בהסכמת הג"ל).

ראינו דברך ודברי הרב הדו"מ כמח"ר ר' יעקב הכהן יל"ו
 [זצ"ל] טובים ונכוחים, אודות מכירת חנויות השייכים
 לכה"כ"ג במח"ק שרונים למכרם ולהשתמש בדמיהן. דלכא רוחת
 דביהכ"ז של כפרים וכל השייך לה נמכרים בהסכמת זע"ה
 ומציא"ם הדמים למה שירצו וכמצי' צ"ע א"ה סי' קנ"ג סי"ז,
 והלוקח משתמש בהם למה שירצה וכמצי' שם סי"ט. אך הרמזים
 והכתרים של ס"ת לעולם נקדושתן הם עומדים ואין יכול הלוקח
 להוציאם לחולין וכמצי' צמח"א שם סק"ד וע"ו. ולריכוס הגזברים
 למכרם רק לישראל ולהודיעו שריק להשתמש בהם נקדושה לס"ת
 דוקא כאשר היו. והדמים שנתן הלוקח יכולים להשתמש בהם מה
 שירצו.

סימן כח

יום כ"ה סיון התש"ב.

שי"ע א"ה סי' ר"ב סי"ד אגוז קד וכו'. ז"ל מן צ"י. שהרי
 קודם שיעגנו אותו בדבש אינו ראוי לאכילה כלל דמר הוא
 ואזקי מזיק וא"כ הו"ל דבש עיקר. ומיהו יל"ה דאדרבא כיון
 שחיקין לאכילתו ע"י בישולו עם הדבש ה"ל דבש טפל לאגוז,
 שהרי אינו בא שם אלא להכשיר האגוז לאכילה. אצל מ"מ כיון
 דלא נעשי להו אינשי אדעתא דכבי, אפי' אם היו ראויים לאכילה
 בלא דבש לא היו מצרכים עליהם אלא שהכל. כדן שקדים הרכים
 שאין מצרכין עליהם אלא שהכל מע"ז. ע"כ. נמצא דעיקר לימודו
 האחרון של מן הוא מדין שקדים הרכים דהיינו המתקנים המוזכר
 צ"ח ר"ד דמצד שהכל, ומצי' בחוס' פי' כיצד מצרכין ודעמייהו
 ה"י דלא נעשי להו אדעתא דכבי למיכל להו כשהן רכים כ"א

סימן כה

ושלחתי תשובתי הג"ל לדידנו הרב הגאון המפ"י כמח"ר שלום
יחזקאל שרגא רבין הלבשרשטאם שליט"א
 האדמו"ר מצישינב.

זה מה שהשיב במכ"ק מיום י"ז תמוז י"ה"ל התש"ד.

בעצם הדבר אם צחלות מכסות ראשן צשעת צרכה, צפה אין
 בכלל שום מנהג קבוע, הכל הפקר. אין אני מדבר מהפשטים
 רק אפילו אלל החרדים אין מנהג קבוע. שהישוב צפה נקבע מכל
 העדות וכתות ואין דבר מקורי. אכן הנני זוכר צביתו אחיותי
 הצחלות ברכו והתפללו צבית בגילוי ראש, ולצ"כ"ג הלכו רק
 צימ"ם מוראים, ואז כיסו ראשן בגדר לניעות. אצל צחלות צעיר
 אם הלכו להתפלל לפעמים לא כיסו ראשן. והאמת אגיד שהיה
 אללי חדשות להעריך לנשים לכסות ראשן לצרכה. וראייתו מחב"ד
 יכולין לדחות. אצל צודאי הדיק עם כח"ה שצמקומות שנהגו כן
 אסור לפרץ גדרן של ראשונים וכדבר נוגע להירוס הדת חן
 מהשמות של גדר נדר ועוד. והנני צוה ידידושת"ה צא"כר וצלו"ה
 המלפ"ה לצ"ע (וחתים) בק' יחזקאל מליעשינב. (ע"כ).

הראת לדעת שאין צידו צסים צדור על מה אדני ההיתר הועצנו
 במקומם. ומדקאמר שראייתו מחב"ד יכולים לדחות
 (כלומר לחזק צלשון), נר הודאה ששאר הראיות אין יכולים
 לדחות. ובכל זאת הואיל והם מספרי ספרדים, אין חידוש אם אין
 נוהגים אללם כמותם. אצל מחב"ד שהוא אשכנזי, מוכרחים לדחות.
 ואמנם לע"ד אפי' בלא שום ראיה אין שום ט' וסב"ל לחלק דין
 זה בין אנשים לנשים וצחלות, כיון דלאו משי' לתא דערוב כלל,
 וכמו שביארתיו צסי' הקודם היעצ. וחיפשונו לז' זכות עליהם שהם
 פוסקים כמאן דמחיר וכו', ול"ד זה בלא"ה גם מהחב"ד אין
 סתירה. ולע"ד אם יכולים לגדור הפרצה הזאת צשאר מקומות
 לכבוד השם, יקצנו שבר על הפרשה.

שוב חשבתי דרכי דאפילו אין האיסור משום ערוב כלל אלא
 משום קלות ראש, בכל זאת אולי הם סוצרים דגם צזה
 ישנו ציבולת לחלק בין אנשים לנשים, משום דאיתא צסי' צ' סי"ו
 ולא ילך ד' אמות בגילוי הראש, ואיכא למ"ד מנחת חסידות,
 ואיכא למ"ד מדינא. ולדידיה אינ"י למיסר גבי צרכה אפי' יושב
 וכמ"ש המע"י שם סק"ז ע"ש. עכ"פ צין למר וצין למר כיון
 דאיתנהו לגברי בצאצרה דגילוי הראש צעלמא, משו"ה גבי צרכה
 הויא לדידו קלות ראש, אצל צחלות דהורמנא צדידיהו לילך
 לכתח"י נמי בגילוי הראש לכך לא הוי גבייהו קלות הראש אפילו
 לצדק. ורק בגוים אס"י משי' ערוב. וכן אמר לי בני מאיר יל"ו
 זכות זה ללמד עליהם. ואמנם האמת יורה דרכו, דע' קלות הראש
 המוזכר בחב"ד סי' יו"ד שרמנ"ו לעיל ש"י צה"ל, אצל איסור
 גילוי הראש דכ"ה (כלומר גבי צרכה) משום קלות ראש כלפי
 שמיא דמודר שם מקום צ"ה שלא צאימה וציראה וכו' ע"ש, אין
 פירושו צדק הג"ל כלל. אלא הוא מיוסד ע"פ הגמ' דשבת דקנ"ו
 ע"ב דא"ל אימיה דרנב"י כסי רישך כי היכי דתהיב ענין אימתא
 דשמיא, דהיינו שהכיסוי גורם להיות צאימה וציראה. וכשמזכיר
 ש"ש צלי הכנה לאימה ויראה, זהו על"מ קלות ראש. ואם כן גם